

מן הסערה

יש שהפרולטריון מבין היחפים - זה פ"י הרקבון של הסדר הישן - נגרר גם הוא ונסחף עם התנועה הפרולטרית, אלא שימי מצבו בחיים הוא נוטה ביותר להחמכר אל השאיפות הנעלמות של הדיקציה".
ואמנם המעשים בכל התקופות הריבולו-ציוניות הובילו, כי הספקות של הסופרים הנוברים נעשים לזראיות בכל מקום ובכל זמן... אין לך ריבולוציה, שלא תהא נכשלת בבני-אדם שאינם מהוגנים, ורוקא הם הם, שנוטלים תמיד מקום בראש, אחרי שהריבולוציה כבר נפרצה בבח השפעתן של האבטוריטאות המפורסמות, שהקדישו לריבולוציה את כל מחשבותיהן, את כל ידועותיהן וכל אושר חייהן...

בבוקר עבות אחר אנו רואים, כי השלטון על ההמון הריבולוציוני נמצא ביד "יחף" זה או אחר, כמו שהשלטון על ירושלים נמצא פתאום בידי א ש מ ד א י, ומירי העם האמתים, מחוללי התנועה הריבולוציונית, ומשהררי הארץ מעול העריצים נעים ונדיים, דוויים וסתופים, בין העם, וצווחים ככרוכוא, בשלמה המלך בשעתו, שהראה לכל את חבט יתומו ואמר: "אני שלמה מלך בירושלים", אבל שומע אין להם, כי היחפים כבר עלו למעלה ראש, ואין כל אפשרות להדוף אותם ממרום שבחס, כי "יחפוחם" שומרת עליהם כמגן, או יותר נכון, כענן כבד, מפני שאין שום אדם נקי לדעת יכול לגשת אליהם ולהחגור בהם מלחמה כחיה מאושה זו, שאין כל ברירה יכולה להתנושש עמה מפני ריחה...

ה"יחף", שהמוני הוא על פי טבעו וחבונתו ולא רק על פי הברתו, מבין את סיבו של החמקן לפניו נגלו תעלומות נסיותיו הגסות ולשונו הנלעצת של ההמון, והוא יורע לתפוש אותו בלב, להחניף לו ולצודו בתרום בתחבולות, שאין דעת האדם הישר והריבור לוצינר החמים טובלת איתו, והוא מוכרת לעוב את מקומו בריבולוציה ולגום פסגה בחוסס מהודק ובלב דוי...

ה"יחפים" והריבולוציה

ובי לא נלעג הדבר? צריך אדם להיות גדול ומומחה לרבים, כדי שחיה לו הרשות להוציא אדם מינו דברים פשוטים, שאמלי היה אומרם אדם בינוני, היו הבריות משתקים יתרו או שהיו גותנים בו עיניהם כבזו כמו בעם-הארץ ושוטה...
ובכן יבוא-נא טולסטוי ויאמר הוא, מה שאנו, בני-אדם קטנים, איננו רשאים אפילו להוציא משינו:

...ואיזה הוא השוין במשטר הסוציאלי-דימוקרטי? - תמה הוא - באיזה אופן אפשר להביע אליו? שררי זקוקים אנו למי-שהוא, שיבוא ויחלק למרובים את הרבוש הנצבר על ידי המועץ? והרי מחלק זה, טוף טוף, יהיה בשר ודם פשוט עם כל המעלות וההסרונות של כל ילודי אשה, או שמא מלאכי מרום ירדו לשם חלוקה זו? ומכיון שיברר זה יהא תלוי בדעתם של בני-אדם פלוגי ופלוגי, ואטילו יהיו אלו מן המשובחים שבינו, הרי הם יהיו שולטים בנו כשם ששלטו בנו אחרים לפניהם. ובאופן זה הלא טוב אין שום שוין מחקיים?!

שמה מוצאים אתם את מחשבות הוקן מ"סינא טוינינה" בנוגע לאופן חלוקת הרבוש סרימיטיביות בקצח, ומשום זה אפשר שאתם טולטים למפרע את חשדיו בנוגע לאלו, שהמשטר הסוציאלי-דימוקרטי יהיה מטור בידו? אבל הלא על הדבר הזה, שחשש לו הגרף הוקן ושאלו רואים אותו עכשיו במעשה דבל יום ויום, עמד עליו גם קרל מרקס בעצמו! אמת, שהוא לא חשש להפגעת השוין ההברותי בכונה על-ידי המשטר הפרולטרית הבא, אבל לפי היה נוקפ, בשעה שהיה חושב על דבר תקופת הריבולוציה.
והלא כה דברו במקום אחר:

— הנה בן האדם תולעת הולך וגדל, הולך ואמין כל־פני אדמתו, עוֹדֵד כֵּסֵּ וְלֹא יִכְנַע מִמֶּנּוּ לְהִיֹּת כְּאֶלְהִים, לְכַרֹּת כָּל הַבְּבוֹת אֲשֶׁר הִכְתִּיבוּ, הַכֶּכֶם וְהַבּוֹת. לֵכֵת אֲשׁוּא אֲהֵא לִי זֹתוֹ אַתָּה, גֹּאֲלֵי תְּעִלֵּית לְנִצָּח אוֹתוֹ בְּכִרְהֶיךָ וּבְהִלָּקֶתָ לְסוּגֶךָ וּבְאַרְס הַיּוֹבֵס אֲכֹר עַל סַמְחוּיֶךָ...

וַיִּסְמַע הוֹרְמִיו בְּקוֹל אֲחִיו הַכְּבוֹד וַיִּבְחַר כִּמְתַנּוֹ הַפְּצוֹם אֵת כָּל מְלֹאכֵי הַטּוֹב וַיּוֹרִידם אֶרֶצָה אֶל בְּנֵי־הָאָדָם...

וּמְלֹאכֵי הַטּוֹב יָפִי עֵינַיִם הֵם וְנַחְמִידִים לְמַרְאֵה; קוֹלָם מֵלֵא רוּךְ וְהַנִּיחָה, עֲבוֹד אֲשֶׁר לִבָּם יִהְיֶה רַק הֵיחָ וְנִכְלָיִם! אוֹלָם הָאָדָם הֵלֵא רַק לְעֵינַיִם יִרְאֵה, וַיִּקְנֵוּ אֵת לְבוֹ לְאַהֲבָה אוֹחֵם לְדַבְּקָה בָּהֶם — —

וַיִּשְׁכַּנּוּם הָאָדָם בְּהוֹךְ אֲהֵלוֹ וַיִּמְסִלָם

בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדָיו וַיִּכְרַע לְפָנֵיהֶם עַל בְּרִכְוֵו. וְלֹא יָדַע הָאָדָם כִּי אֵת גִּזְרֵיכֶם אֲסַף אֵל יִבְתּוֹ וְכִי רַעַל וְזִמּוֹת וְכִלְיוֹן הִבְיָאוּ לוֹ בְּכַנְפֵיהֶם

מְלֹאכֵי הַטּוֹב, אֲשֶׁר כָּאוּ אֲלֵיו, כְּמַצּוּרִידִים וּכְאוֹרְבִים נֹאֲמִידִים לְסוֹלָחַם, הָאֵל הוֹפֵס...

כִּי רַק מְהוּמָה וּמְבוֹכָה הִבִּיא הַטּוֹב אֵל חַיִּי בְּנֵי־הָאָדָם, כָּל אִישׁ וְאִישׁ וְהִשְׁקַפְתּוֹ עַל הַטּוֹב, כָּל אִישׁ וְאִישׁ וּבְחִירוֹ בְּטוֹב; וּבִסֵּם הַטּוֹב, בִּסֵּם הַצְּדָקָה, בִּסֵּם הַקְּדוּשָׁה, וְאֵף בִּסֵּם הָאָדָם וְאִשְׁרוֹ, בִּסֵּם הַגְּהֵבָה לְאוֹרָם, שְׂוִיא הַכְּלִית הַטּוֹב, לְפִי דְבַרְתֵּי שְׁלִיחֵי הוֹרְמִיו, בִּסֵּם כָּל אֵלֵה הֵלְלוּ מְרִיבוֹת בִּינֵיהֶם; אֵת אֲשֶׁר יִבְנֶה הָאָדָם, יִסְתִּיר הַסֵּנִי, וְאֵת אֲשֶׁר יִהְלַץ הָאָדָם, יִחַלֵּץ הַסֵּנִי, וְאֲחֵרֵי יוֹם הָאָדָם גָּאוֹם, וְהִפְכוּ לְעֵי הַיְּבוֹת אֵיצוֹת מְבוֹרְכוֹת וְחַיִּוֹת בְּצוֹרוֹת, אֲשֶׁר עֲמָלוֹ בְּהֵן הַבוּגִים בַּעֲמַל וַיִּגְעַה רְבֵה, וְדַם אֲהִים מוֹגֵד כְּמִסֵּם זֶה זוֹרוֹת לְאַלְפִים...

וּמְלֹאכֵי הַטּוֹב עֲזוּמִידִים מְקֻרָב וּסְחַקִּים וְאֲהִרִימָן אֲדוֹנָם שֶׁבַע רְצוֹן...

כִּי יוֹתֵר מְאִסֵּר הַפִּילוֹ הַמְנַפֵּת וְכֵל הַתְּחַלּוּאִים וְכֵל מַשְׁלֵחוֹת הַמְּלֹאכִים הַרְעִים, הַפִּילוֹ מְלֹאכֵי הַטּוֹב בְּנֵי־הָאָדָם, שְׂוִאֵי־נַפְסֵהָ הָאֵל הוֹפֵס.

כִּי הֵלֵא רַק בִּסֵּם הַטּוֹב, רַק בִּסֵּם הָאֱמֵת, בִּסֵּם הַצְּדָקָה, בִּסֵּם הָאֲהֵבָה לְחַפְצֵי בֵינָה וְלְרַפִּי אוֹנִים בְּצוֹ מַסְעֵי הַעֲלֵב, וּבְנוֹ בְּמוֹת הָאִינְקוּרֵי־זִצְיָה, הוֹקְמוֹ גְּרוּמֵי הַרְיִבּוֹלּוּצְיָה וְהוֹכְרוֹת הַרְיִבּוֹלּוּצְיָה שֶׁל הַמְרוֹלְפִירְיוֹן!...

כִּי הֵלֵא רַק בִּסֵּם הַמְרוֹגֵרֵס, וְהֵלֵא רַק בִּסֵּם הַמְלַחְמָה בְּדִרְגָס, רַק בִּסֵּם הַתְּהַקְדְּמוֹת, רַק בִּסֵּם הַחֲלִיכָה לְפָנִים נִסְרֻכּוֹת פֶּתַח הַמְּלַחְמוֹת וְהַסְחִיפוֹת וְהַהִיגוֹת הַרְבוֹת בֵּין בְּנֵי־הָאָדָם הַנְּאוּרִים לְמַדִּי.

כִּי הֵלֵא רַק בִּסֵּם הָאוֹסֵר, רַק בִּסֵּם הַעוֹלָם, סְכִילוֹ קוֹדֵשׁ, רַק בִּסֵּם גְּאוֹלַת הָאֲנוּסִיוֹת יִסָּא בּוֹי אֶל גּוֹי חֶרְבָּ!...

אוֹלָם מֵאִין לוֹ לְחַלּוֹעַ עוֹר, הַמְטַפֵּס עַל דָּף אֲרֹךְ, לְרַעַת אֵם הוּא הוֹלֵךְ לְפָנִים אוֹ כְּבוֹל לְאַחֲרוֹ!... וְכִי יֵשׁ מְקוֹם לְמוֹסָגִים, לְפָנִים!

וּבֵין כֵּךְ וְכֵךְ וְהַיְחָף" נִכְאֵר הַכְּלִיִּם הַיְחִידִי עַל הַעַם וְגוֹמַר אֵת הַרְיִבּוֹלּוּצְיָה לְפִי טַעְמוֹ וְלְפִי הַסְּאִיפּוֹת הַנַּעֲלָמוֹת שֶׁל הַרְיִאֲקִצְיָה, שֶׁהוּא בְּהַתְּאֵמָה לְעַצְמוֹ בְּהִיָּם, נוֹטֵה לְהֵן בְּיוֹתֵר!...

וְכִי בְּאֵמַת כֵּד כַּאֵן מְגִיעָה, הַשְּׁפַתָּה שֶׁל הָאִיסוּיוֹת עַל מוֹלֶךְ הַעֵינַיִם הַהִיסְטוֹרִיִים? — בּוֹדֵאֵי יִסְתַּבֵּה הַמְרַקְסִיסְטֵן הָאֲדוֹק — וְהֵלֵא רַעֲיוֹן כּוֹה רִיחַ אֲסִיקוּרִסוֹת, רִיחַ אִינְדִּיבִידוּרֵי־אֲלִיסִימוֹס נוֹפֵף הַיִּמְנוֹ?...

אוֹלָם בְּרַצּוֹנִי לֹא לְפַסּוֹק הַלְכָה בְּנוֹבַע לְתַפְקִיד הָאִיסִי בְּהִיסְטוֹרִיָה בְּכֻלָּה, כִּי אֵם לְהַרְאוֹת עַל גְּבוּלֵי הַשְּׁפַתָּה שֶׁל יִסוּרִים יוֹרְעִים עַל מַהֲלֶךְ הַרְיִבּוֹלּוּצְיָה...

שְׁהִי אֵם אֲפִילוֹ יֵס מְקוֹם לְחַבּוֹב, כִּהְיִיסִי כְּוִרְיָה מְבוֹרְכָתָה הַרְגִילָה וְהַסְכוּיָה נִסְמַעַת רַק לְהוֹקִיָם, הַרְסוּמִים לֵה מְאִיסִית הַהוּיָה, וְאִין סוֹם גוֹרָם חִיגּוּנֵי יוֹכֵל לְסַנּוֹת אֵת דְּרַכָּה, אֲנִי־עֲפִירְכֵן אִין זֶה עֵנִין לְתַקְפַּת רִיבּוֹלּוּצְיָה, אֲפַסְרָה טַעַל סִדֵּר הַבְּרוּחִי קְבוּעַ יֵס לוֹ גְּדִידִים וְכֻלָּיִם, סֵאִין כָּל כַּח מֵן הַצֵּדֵר לְמַרְוֹסֵת וְעַל מַהֲלֶךְ הַעֵינַיִם בְּרַגְעַת הַתְּרוּמָה, בְּסַעֲהָ שֶׁהֵם נִמְצָאִים בְּמַצַּב הַנְקֵרָא בְּכוּיָה, כְּטַטּוֹם סְנַצְנוּדִי.

לְמַרְוֹת קְבִיעוֹת הוֹקִיָם הַכְּיִמִּים בְּנוֹבַע לְרִיאֲקִצְיָה שֶׁל הַיִּסוּדוֹת הַסּוּנִיִם וְלְהַרְכַּבְתָּם אוֹ לְהַפְרַתָּם זֶה מוֹת, הֵלֵא כְּבֵר נִתְאֲמַתוֹ חוֹרְיוֹנוֹת זְמַנִּים שׂוֹתֵרִים לְהוֹקִיָם הַלְלֵי, אֵם רַק הַרְיִאֲקִצְיָה חֵלָה, בְּסַעֲהָ שֶׁהִיסוּדוֹת גּוֹלְרִים וּמַתְּהוּרִים!...

אֲמַת, הַשְּׁפַתָּה זוֹ אֵינָה עַל פִּי רוֹב אֵלֵא מְקִרְיָה וְטְרִאֲיָה, וְסוֹף הַסִּדֵּר הַחֲדָשׁ, בְּהַחְבֵּכָסוּ, לְהַכְנֵעַ אֵל הוֹקִיָם וְהַגְּדִידִים הַכְּלָלִיִם וְהַנְעִיחִים, — אוֹלָם הֵלֵא גַם אֲנִי אִין אֲנִי דְלִים אֵלֵא בְּנוֹבַע לְתַקְפַּת הַמַּעֲבֵר, לְרַגַע שֶׁל הַרְיִבּוֹלּוּצְיָה!...

II

הטוב והרע

וַיְהִי מִאֲשֶׁר לֹא יוֹכֵל אֲהִרִימָן, הָאֵל הוֹפֵס, וַיִּשְׁלַח אֵת רוּחַ בְּנֵי־הָאָדָם עַל־יְדֵי הָרַע, וַיִּשְׁלַח בְּמֵת הַטּוֹב לְאַבּוֹד וְלַהוּמָם — ... כִּי סֵלַל הַמַּחֲנֶלֶל הָאָדָם אֵל כָּל הַמְּבֻחֹת וְאֵל כָּל הַתְּחַלּוּאִים וְאֵל כָּל מַסְלַחֹת מְלֹאכִים רַעִים, אֲשֶׁר נִגְפָה בְּהַלֵּל הוֹפֵס אוֹתוֹ יוֹם, וַיִּשֶׁר אֱלֹהִים וַיּוֹכֵל לָהֶם, וַיֵּשׂ אֲשֶׁר גַּם תוֹעֵלַת הַסִּיק מֵהֶם, עַד כִּי חוֹלֵל לִירוֹא מַפְנִיהֶם...

וַיִּשֶׁת אֲהִרִימָן אֵת הַרְפִּיז אֲחִיו בְּאָרֶם, וַיֹּאמֶר אֲלֵיו לְאָמַר:

ואני צופה מראש את היום הגדול ההוא, שהאדם יפתח את פיו לברך על א ש ר ו המוגבר, וברכתו זו תספק פתאם באמצעיה ותהפך על שפתי, בהקבלו בן־רצע תחת ערמות ההרס של כל העולם כולו!... האם זהו ה"טוב", והוא ה"אשר", וזהו הפירגוס, אשר אליהם יסאף האדם?...

והאור" במרחב שאין לו ראשית ואין לו אחריה?... האם אין המושגים הללו כעידום רק על קוצר בינתנו, רק על רעתנו המובנה?... ובי ליאונס, בעל שני הפנים, כאשר דעצור לפנים או לאחור? והאמת מה היא, כי נדגול בשמה?

קַל נַפֶּשׁ וְנַפֶּשׁ נְאֻמַת שְׁלֵה,

כֵּל אִמְתּוֹ וְאִמְתּוֹ וְשִׁקְרָהּ שִׁבְחָה...

והאור" על שם מחנכ אל המטבח לנסק בלאט לשפתח אמו, ולבו מלא אושר!... והזק? - אחמל לחץ העשיר את העני ומצן ממנו את חלבו ואת דכו - ויהי לצדיק בעיניו. היום גבר העני חילים וראחו גברון העשיר ויחנפו - ויצדק אף הוא... והתכלית? - כן, כן, התכלית הלא הוא טוב אותו הפירגוס, אותו הצעד לפנים של קומץ קטן נבחר מתוך כל יתר רבבות ורבות רבבות הצורים שבתבל - אותו הקומץ הנקרא "אנוסיות" - - -

אלס נניח לרצע, שאמנם כן, יש בעולם פירגוס ויש בעולם גרגס, ואנו מחויבים לחבר פירגורס לצאור של אותו הקומץ האנושי... הלא באופן זה אין אני יודע אם יש בעולם אכזריות גדולה ולעג גורל להאנוסיות מסתירה זו, שבין "התקומות" תרוח ובין הגרגס המחסי של החומר. געו בעצמכם: כשעה שאחונא הגיעה למדרגת ההתפתחות היותר גבוהה, באותה שעה עצמה מתחילה סוקעת שמש המדיני... ואם נסכים באמח, שדרסת הדמוקרטיה פתחו או יותר התקדמה עכשיו בעניניה המוסריים לעומת מצבה המוסרי בדורות הקודמים, - הלא אין עריצות גדולה מו, שדואק עכשיו התחילה הדיגנרציה שלה!...

וציירו לעצמכם גם זה: האנוסיות בכללה מוסיפה להתפתח, מוסיפה להתקדם, והתקומות זו, כמוכן, מובילה אותה אל האור" ונצחי, שאליה מנבאים נביאי הפירגורס מכל המינים, מיטעיה, ויכוע הנצרי, כולכסוי ועד קרל מרקס; ציירו לעצמכם כי בעור רבע שעה לפני בוא הרצע הגדול, הרצע ההיבומרי, שבו צדיקים לפתוח לפני האדם כרתי בן עדנו, ומתאום, הוי! כבחה השמש, אורה גרע, אנרגיוחה כסלה, וכל התויה הפכה בן־רצע לתוהו ובוהו בקול נפץ אדיר...

וּעֹלָם עַל עֹלָם יִתְקַצֵּץ,

וּכְיֹכֵב עַל פֹּכֵב יִתְפַּקֵּץ.

הואל חורבן זה של העולם אינו דמיון כוונ, הלא ההכונה המורדית יכולה להביל מראש גם בריוק הנדסי את שעת קפאונה המוחלם של השמש, שהולכת ומצטננת מסעה לשעה ומרצע לרצוע...

והאחו כי גרות, ותשאני על בנפח ותצמידני על גבעה גבוהה ותלולה - כן סספר טורגניכ, בקירוב, באחד ס־ט־ריו בפרוות" - וארא והנה אשה יפה לפני, אשר בעיניה להסה אש ירוקה, ושערה היה ירוק גם הוא וגם שמלחה עליה הייתה ירוקה - ואבט אליה ואבירנה: - הלא זאת היא ההויה! הלא ווהי אם כל חי ואם כל יציר!... והיא ישתה על גל טכובה ירק וטכטה בעיני טכטה עטוקה, ואני השתמחתי לרבייה על הארץ ולא נרעתי עיני מפניה המפיקים דאנה...

אמי! אם כל חי - קראתי בהטון לבי - מה זה תצמיקי ככה לחשוב? ומה היגון הנסוך על פינד המרהיבים?... אין זאת, כי אם לארס, לבחיר יצוריק, תדאני?...

ואם כל חי נעצה בי את מבטה הירוק ועל שפתי פושגים עבר צחוק קל. - לא כן, בני, כי גורל הפרעוסי האומלל העציב את רוהי! מה רפה הוא, מה דל הוא יציר כפי זה! הן יד קטן ימכענו באצבע!... ואני כבקשת התבולח להתלכס ולהבריאת את שרירי הרקים!...

...ובכל־זאת לא תהרע האנוסיות לראות את עצמה במרכו של עולם, כאילו צערה וששונה, אשרה ואסונה הם עיקר כל העיקרים בהויה...

ורק מנקודת־מבט זה היא מעריכה את כל הנעשה ואת כל הנמצא תחת השמים... ואינה פשטה ואינה רוצה להבין, באבת ולוי אמריקה מארע חשוב הוא לא מצד תועלתו הטובה לחברת האנוסיות, וכי אם יקום בומן מן הזמנים קילוכיבוס תרש וגלה אכריקה חדשה בין הרי יג־ח שבסביבות הציר הצמנוי, לא ימחה סכו לעולם אף־על־פי שאכריקו תרשה זו לא תוכל להיות למקים ישוב אמילו לרוב הלכין... ואינה מבינה ואינה רוצה להבין, כי האיש שהמציא את הדינמיט, מעלתו אינה פחותה ממעלת הממציא את הסירוס ננד מחלת האבציעות...

כי לא ה"ההקדמות" ההברותית, שכספירית באופנים סונים ונבדלים כמימנים של חוהי עתידות, שהאדם סוחר את דבריו חברו, ולא ה"טוב", שפילוחי הורכיו, אחי אחירמן, מראים אותו בצרמתם לכל אדם בכמה פנים, בהתאמה לפניוהי ורהרוהי לבו, ולא ה"צדיק", ולא ה"אהבה" ולא ה"אורכ", כי־אם היצירה, כי

ונחבא לאחרי ענן שהור וכבר, שאין כי בריה יכולה להביקע אל עוביו, ורק איזה טפח כמגו נתגלה לעינינו במקרה: איזה רגע בודד אחד מן הנצח, שאי לו תחלה ואין לו תכלה, נחרת ונחקק במקצתו על-נבי לוח האבנים של איזה דורס רסובות, רק רומנס כדולדל, בלי קשר ובלי המשך, גרסם ונכתב על חתיכת פפירוס של איזה אלמוני, - ולפי הספח הזה אנו רוצים לטער את דבר מהותו של הענק החסון והגבוה ערו שחקים; לפי הרגע הבודד אנו רוצים לדון על הנצח כולו.

איזו מאורעות בודדים, איה תקופות בודדות נאחזו, כדגים במצודה, והגיעו ליידינו בכל אלפי רבבות המאורעות, שקרו ועברו על העולם במשך של אלפי אלפים ורובא רבבות דורות, - ואנו מדברים ודגים על דבר היסטוריה, על דבר הגיונה, על דבר חוקתיה, תכונותיה ודרכיה!... איזה פסוק מצוי ככתב של הרטובים על גבי כלע בורד בתוך ערכות החול של סהיה; איזה ציור מלא חירות בעפרה עתיקה באסיה הקטנה; איזה פתגם סגור על פי איזה סרא בגנלי; איזה סבר של כלי-הרש במברות עתיקות באספמיה, איזו כחובת על-גבי קבר עתיק בגליה, - ואחר כך איזה היירוס, ואחר כך איזה תמצידים ואחר כך איזה טיפוס ליינס; ואחיהם איזה גזיר דומיניקני, הרוסס את רסימותיו על גבי הקלף, ואחריו איזה פרוטוסור מלומד, ואחריו איזה חוקק קדמוניות!... וכך זה אינו מקיף יותר מהרף עין של הנצח, - לא יותר כאינו צטרות אלטי טיפס בודדות ומדולדלות, - והרי לפניכם הנידע ההיסטורי, המתיכר לגלות לנו את העלוסי התולדה, עברה ועמידה, מה שהיא ואת אשר היא שאמת להיות ואת אשר היא סחויבת להיות!...

אם הבניה, כי אם הגלוי של כחות ההויה הכמוסים כסופל ופתרון הירומיה הסתובות, היא היא הסטרה היחידה של האדם בחיים... תכלית ההויה היא ההויה עצמה בכל היקפה, ותכלית היצירה היא היצירה עצמה בכל פניה... האם יש כגכה אחרת לצייר מלבד ציודל שהוא עשה? ואילו גם ידע, כי ציורו יאכר ברבות הימים ויסנח מלב, כי הצבע יטוססס והבד יבלה ויקרע, - האם יובל לעצור כרוחו ולכבש את יצירתו?... וגם האדם רק ליצור נברא, רק לבנות עלי אדמות נקרא, וזו כל תכליתו. לא לבנות את הדר אכלו, אשר ימלא סם את כרסו מעדנים, ולא את חדר מסבבו, אשר יחבק סם את חיק אה-לע, אף לא את בית בקדשו, שיחפצל סם לפני האללים, אשר כדה מלבו, כי אם לבנות את העולם כלו בכל תאיו ויציעיו, כל אתר לפי כשרונו ונטייתו הפנימיות... ורק בזה נבחנת הדרך הנכונה, סיבור לו האדם, הכבקס את האמת. כל הדרך המובילה להרוס אפילו בנין אתר ולהשמיד אפילו נפש היה אמה, - של אחרים יא... ורק בני השטן, האורבים לאדם ומתאצמים להסתור על הסלה הישרה, יסיתוהו בחלקת לשונם לטחור תחת לבנות, לעקור תחת לנסוע - - - בסס הטוב, בסס ה"צדק", בסס ה"אוסר", כי הטוב לאחד רע הוא בפניו השני, ובא ובתרימו ואכר יקרא לו האחד אושר, לאסון נחשב לרעהו, ובא ומתפנן ולאשר האחד יאמר קרוש, יקרא השני טא, ובא ומסקבני... ועפל האדם גרסם ונהרס, ואחים כאחים יתגרו מלחמות. ובכור טסן בנילו כותא כף וקרא: - הכה אהיימן באלפיו, והורמינו ברבבותיו - - -

111

ההיסטוריה מה תהא עליה?

ובכן האם בופר אתה בהאכספאריא ההיסטוריה, כשאיתמה לנקודה ידועה? וכי אין אתה מאמין בדרך ההיסטוריה בכל חיוניותה? האם אין כל הנפשה נבון ויציב? האם עדיין אין הגיון ההיסטוריה ותכליתה מחוורים לנו כל צדכם?... - האם אין כל חיוניות ההיסטוריה מוכרחים ומחויבים ס' פי חוק ידוע ומנסה?...?

ובכן כך באיזו תפירה עמוקה נמצאת ארכובת שלר של היפופוטמוס קדמון והוא נחמת לנו ידים לטער הספרות כרבר עולמית אחרים ויצורים אחרים, שהיו לפני רבבות דורות ונספרו ונחברו, וסוכסם נסחה ולא גרסם אפילו על-נבי סום סלע בברבוריות אפריקה... וגם מצאה זו רק מקיחת היא, רק בודדת היא; רק איזו ארכובה אובדת ונרקבה, רק איזו עצם קטנה של ארכובת אובדת ונרקבה... ובן האדם יתפאר בלבו, כי יודע הוא וכייר את ההויה, את אשר עבר עליה ואת אשר עור יגיע לה, מאין היא באה ולאן היא הולכת!... במקרה כבר נגלתה אמריקה ושנתה את

אלפי אלפים ורובא רבבות דורות הולך פעולם ונרקם, הולך ונארה. ואסיתו נבלע פערעלי הנצח, ואחריתו צולע בנכבי אין-סוף, וכל משך רקומו ואורנו נסתר כפינינו

והעבור, שהיוצר נמשם בו את האידיאה שלו, קשה הוא ופקס וכסום אופן אינו נבצע בבתיאחא לזה שגובל ולש בו...!

ובנידון זה בעל תוצסה אני, ואומר, כי ההיסטוריה שוגה לעמים הכופות; גי יש בהיסטוריה תקופות שלמות, שהן טעות הרפס, שהן עוות היצירה, ושעל כן ההיסטוריה בעצמה סמרה וסבה, פפוס אותן ולתקנן...

ולו גם נמשכה הסעות מאה שנה ואלף שנה! - כמה נחשב זמן כזה כשביל ההיסטוריה? יומיה וקורשא כריך הוא... שמה רוצים אתם, שאבוא ואקרא בשם את כל הסעותים של ההיסטוריה, שכבר הוגנו על ידה, ואת הסעותים, שההיסטוריה כבר פסרה עליהן, אלא שעדין הגהתן לא נגמרה?...

הסתכלו בעין פקוה אל חוינות החיים שבעבר ושבהוה, ומצאתם את היחתי על נקלה...

בכל אופן לא תוסיפו לאמר: כל הנעשה נכון ויציב, כי רק היוצר אתם מפעילים וביצירתו שאינה מוסקת...

כי רק זהו היוצר האכתי, שכבוד על

וטועה ומתקן כלי רדף - - -

וגם אל תוסיפו לייק את ההיקים ההיסטוריים, שאינם כשננים, על יסוד עובדות כרדים נכבדים, כי אין הכיזה המוגבלת והנגלית באה לעבר על אינסוף הנעלם...

והיוצר הושב על האבנים, כל זמן שהוא בוחן ובוך ומנסה, עדיין לא קבע ולא ברר בעצמו את חוקי יצירתו, כי אם שאיפתו דברו היא לנגד עיניו ואת אוסני התגשמותה ואפשרותה עדיין הוא מבקש - - - בכל אשר הוא בונה ובכל אשר הוא בנת...

מי כל העולם, במקרה כבר הוטצא אבק חרטה חתך את פני כל החיים, במקרה כבר נבנתה סכונה הקיסוד וחרטה את כל החשא ומתן ואת כל האינדוסטריה... האדם בא ובונה על יסוד זר השפרות של היסטוריה!...

אבל כמה אמריקות עדיין מתכות לגורלן ההגלות אף הן; כמה אבקות שרפה וכמה סכונות קיסוד פתידים עוד להמצא ולסנות מחדש את מולך ההיסטוריה מן הקצה אל הקצה!...

מה נורע לנו מן העבר של הנצח, ומה יכולים אנו לשער על דבר ש ת י ד ו של הנצח? !...

• •

ורק אתה אני יודע, רק אתה ברורה ומחוררה לי. ההיסטוריה היא שלשלת ארוכה, בלי ראשית וכלי אחרית, שלשלת ארוכה של היה בלתי מוסקת, של היה הדורשת את תקונת ורואסת להכרה עצמית של בוחתיה וגלוי אצרותיה הרבים הסונים בת...

ההיסטוריה היא שלשלת ארוכה של בנין, של בנין בלי ציון מוקדם וכלי תבנית מוקדמת; שלשלת של נסיונות בלתי מוסקים, השואפים לשכלול והתפתחות.

אבל הגם אפשר לבנות בלי ציון מוקדם וכלי תבנית מוקדמת, סכלי לשנות, סכלי לעות, סכלי שיהיה צורך במשך עכורת הכנין לפרוק בבאן ולתקן בבאן?... רק אתה אני יודע, כי היוצר האמן, בונה פולמות ומחריבן, מפני, שכל שהוא עושה, אינו משביפו רצון, מפני שאין המעשה סכיל לעולם אל האידיאל, והאמן אינו מוסק כלכסטר ולתקן את מעשיו. כי כל יוצר אינו נמלס מן השניאה ומן הסעות, ועוד גדולה סוו: החוטר הגם